
V
B
C
C. P. BIBLIOTHECA
MUSEI HIST. NAT.
CURIAE VINDOB.
8982
III Aug. St. Dr. P

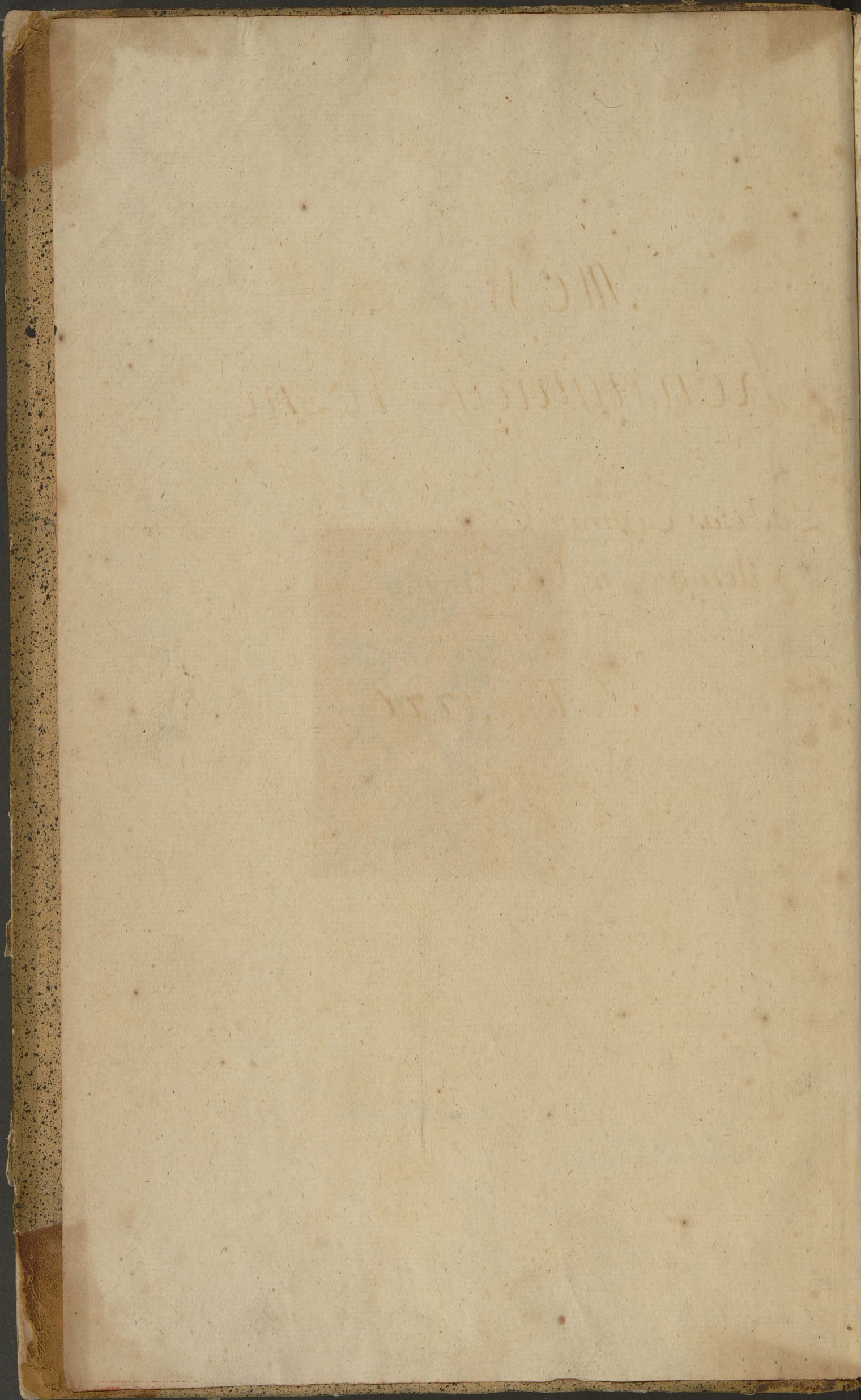
Bandthe 12.

3283 Traus.

VIII. a. 32.

19.

41. 1. 118.

MOWY
Konstytucye różne

Podczas Seymu Ordynaryinego pod Konfe-
deracya w Warszawie agitującego się
In Publicum

Roku 1776.
WYDANE.

M. C. H. V.

RECHNIKOWSKI

Poloniae Regiae Universitatis Cracoviensis
Instituto Historico-Litterario

BIBLIOTHECA
VNIV. MAGELL.
CRACOVIENSIS.

8982/1

1811. 1. 1. 1.

M O W A
JASNIE WIELMOZNEGO JMCI PANA
FRANCISZKA
BOUFFAŁŁA
ŁOWCZEGO NADWORNego W. X. LITEWSKIEGO,
POSEŁA STARODUBOWSKIEGO

Na Seymie Walnym w Roku 1776. dnia 2. Sbra w Warszawie

M I A N A.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE NASZ MIŁOSCIWY.
Y PRZESWIETNE SKONFEDEROWANE STANY.

Skutkiem to jest łaskawych względów y wysokiey przezorności WASZEY KROLEWSKIEY MOSCI PANA Naszego Miłościwego, że Projekt względem partykularnych z ostatniego Seymu Kommissyi, iako wewnętrzne interessa Prowincyi tyczący, na Prowincjonalne Sessye został odesłany.

Kilkodniową czyniliśmy deliberacją nad obiektem rzeczonych Kommissyi, o rodzaju których, różne były zdania, żadne iednak słyszanemi nie były, ażeby w stanie nadnaturalnym Rzplitey, kiedy się Traktaty o rozbrane kraie expedyowały; kiedy w rekompensę fraty Rzplitey, coś pożytecznego względem wewnętrzney formy rządu miało być uwzajemnionym, czyli uradzonym; na ten czas niektorzy z Obywatelów, iedni, nad drugimi przeznając skutki, pod tytułem: Przyspieszenia sprawiedliwości, w exportacyi Kommissyi na prywatne sprawy nad określone Obywatelstwa granice, czyniąc wyścigi, niesprawiedliwość przyspieszali.

Może kto powiedzieć: że, czy to Kommissyinych, czy to Ordynaryinych Subselliiów Sądy kończą sprawy, iedno to jest dla prawujących się; na który pozorem ćmiący argument iasna odpowiedź.

Subsellia ordynaryine są ustanowione na sprawy w powszechności Obywatelów, lecz pod czas ich ustawy na rodzaj ludzi prawować się przymuszonych, a nie na Ofoby, y szczegulność procederow patrzone.

W ordynaryinych Subselliach, a mianowicie w Trybunałach, pewny jest czas w Kadencyach sądenia; pewne nawet godziny Sądów; postrzegany jest ściśle obrządek, czyli stopnie prawności. Pewny jest skład Sądu z celney Palestry tłumaczący Sprawy y z doskonałych Regentów one opisujących, których Aktor nieściąga kosztownie; A na Kommissyach częstokroć nie mogąc dostać doskonałych *in re iudicata*, hazardnie Sprawę, albo pomagając iey tłumaczeniu, wiele nazbyt traci. Sędziowie nawet Kommissyini nie iednemu wiele kosztują, a Trybunalskich ani zapraszać, ani opłacać trzeba. Na Trybunały wysyłają Wojewodztwa y Powiaty Sędziów, nad to nic nie masz ichże w pożytku Sędziowsta przeważającego; a na Kommissyie dobor z iedney Strony, przeważać zwykły w zysku drugą.

Nadewszystko Kommissarze zwykli nosić na sobie dwa charaktery: Sędziowstwa y Przyiacielstwa, iako od Strony przybierani; a w Sędziach Trybunalskich iedna tylko postać Sędziowstwa zawiera się. Powie kto na to: że dobrych Sędziów, postać Magistratury nie odmienia, ale ja mówię do ludzi znających słabości y ułomności ludzkie, a to jest z doświadczenia, że tenże Sędzia na Kommissyi więcey ma względu dla Strony, od ktorey jest zapisanym; niżeliby go miał w Trybunałach, wolnym będąc od tego (miękczonego ferca ludzkie, y łechczonego charakter) przyiacielstwa obowiązku.

A coż mówić o Kommissyach przeszłego Seymu? który dwoletnie trwający, więcey na Sądowych rezolucyach, niżeli na Prawodawczych wyrokach, czasu strawił. Za iednym przykładem poszły drugie, a jeśli Seymy co czernić może, to partykularne Projekta; Dopieroż nayniebezpieczniejsze w Sądowych okolicznościach niezdojące Prawodawstwa determinacye, a samym tylko przewencyom, parcyalnościom y intrygom, na osiarę wyścigów, podstępów y przemocy hazardowane.

Nie

Nie trzeba mi przeświadczonych przekonywać, że w prywatnych Sprawach Kommissyie są najnieśluszniej z Seymow wychodzące; że one w ogolności wzięwszy, nigdy tego waloru w swych wyrokach, iak ordynaryjne Juryzdykcyje mieć nie mogą; Lecz dla samego odnczenia gorszących, y zgorzonych Obywatelow, warto jest wyplenić te *ex Volumine Legum abusualia*. Niech czernidło przeszło-Seymowych Kommissyji czystego w tym Seymie nieplami Prawodawstwa, albowiem tamci grzeszyli, że się tych dopuścili ekstrawagancyi, a mybyśmy gorszey nieuniknęli wexy; że mogąc to poprawić, nieprzedsięwzięliśmy wolnego nam sposobu; y właśnie za cudzy grzech, w publiczney opinii, y potomności, przeszłe z teraznieyszemi kombinującej Akta, pokutowalibyśmy.

Może się zdać komu y ta myśl, że *tandem* niektóre Kommissyie, y w stanowaniu y w Sądzie zasły regularnie, ale czyż Seym może być Sądem wystarczającym na oddzielenie dobrego, od złego? y czy zdobią Prawodawstwo spraw partykularnych excepcyie? w ktore takieby zasły inwolucyie, czyli implikacye, że naydoskonalszy Sąd węzła obojętności rozwikłałby niepotrafił.

Zawsze iednak lepiej lepsze Kommissyie przesłać za ziemi, niżeli złe za lepszymi utrzymywać; mianowicie, gdy w Proieckie Prowincyi naszej, przezorna na to wszystko zasła dystrykcyja: Jż Dekreta na Kommissyach *servato gradu Juris, nie in contumaciam*, a przez obustronnych Kommissarzow *definitive in principali* zasze utrzymują się; Więc te tylko poydą do Sądu, w których pryncypalnego Dekretu nie było; Nic się tedy nie ubliży Aktorom, to tylko wyniknie, że z przypadkowych Sądow poydą do aktualnego; Akcelloryjne zaś y *in contumaciam Judicata*, iako nic nieznaczą w Kommissyach, tak nayprzyzwoiciej w Trybunałch pryncypalną rozwiążą się rozprawą.

Gdyby ludzie samemu tylko powolni rozumowi przyrodzonego od natury pilnowali światła, nie trzebaby Juryzdykcyi na Sądy, ktore, że w potrzebach bydź muszą, dość jest Magistratur z dawnych ustaw Prawa, a nowego do Sądow nie trzeba tworzyć sposobu, ktory jest przerażającym Narod bezprawiem.

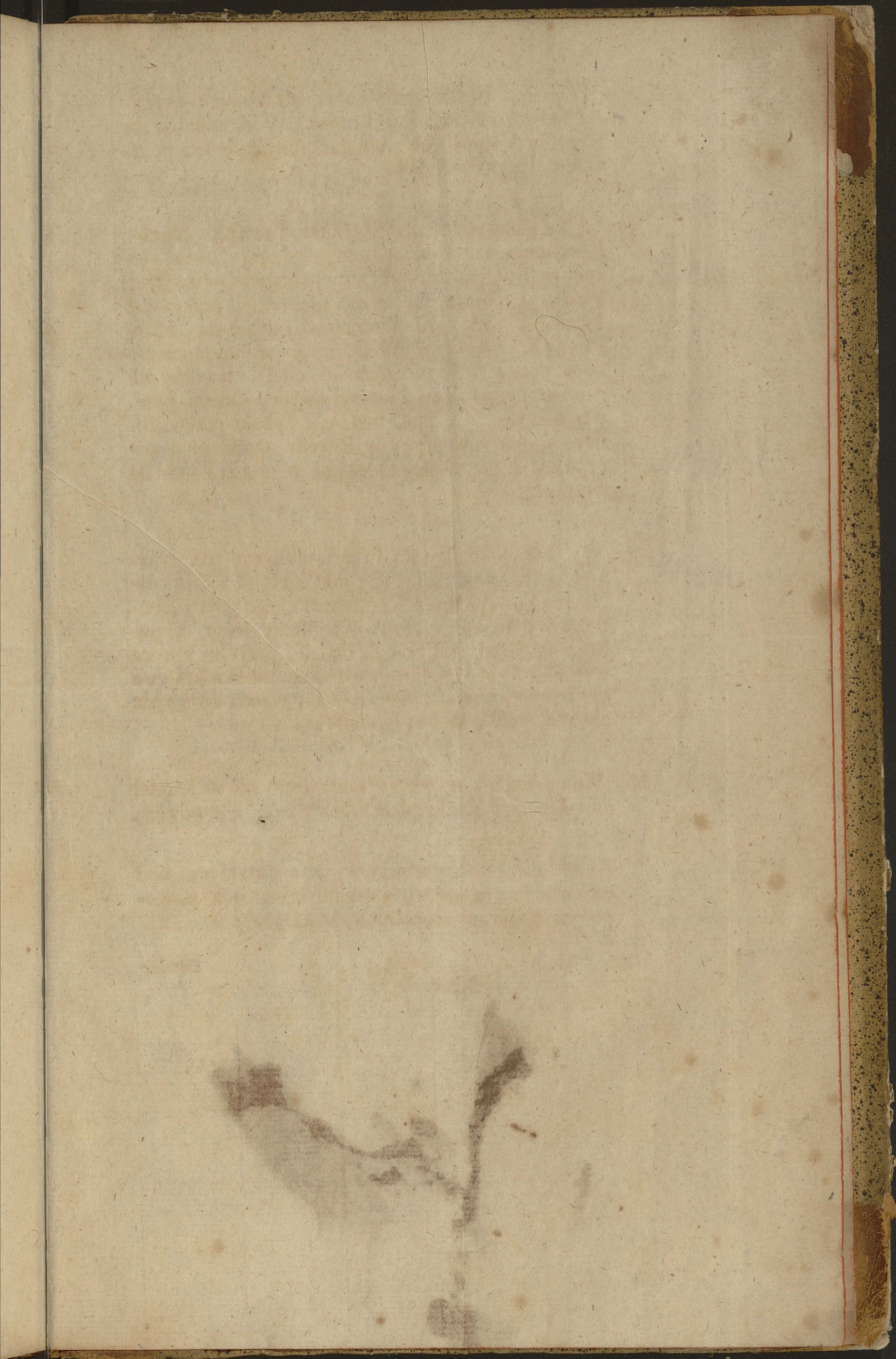
Było y to w obiekcie Rady naszej Prowincjonalney; kilka Subselliiow, czyli iedne Kommissyom Seymowym naznaczyć; Lecz z kwestyji o naturę Spraw wyrodziłyby się excepcyie *Fori*, mianowicie w Sprawach, ktore w przyściep do Sądu, ba niektore w całej swey istocie obojętną mają naturę; Więc *preferibilis* zdało się iedne *Subsellium* determinować, ile że wszystkie Sprawy będąc na Kommissyach, byłyby iuz Ziemiemu oddane Sądowi, od Kommissarzow więc Ziemięk Sprawy, nayprzyzwoiciej do Sędziow Ziemięk, Trybunałskich zdało się odesłać, ile gdy pozor przyspieszenia miały Kommissyie; więc nayprzyzwoiciej Sądem na wszystkie Kommissyie zdawał się Trybunał, mimo Ziemięstwa, Grody, słowem: mimo wszystkie Subsellia.

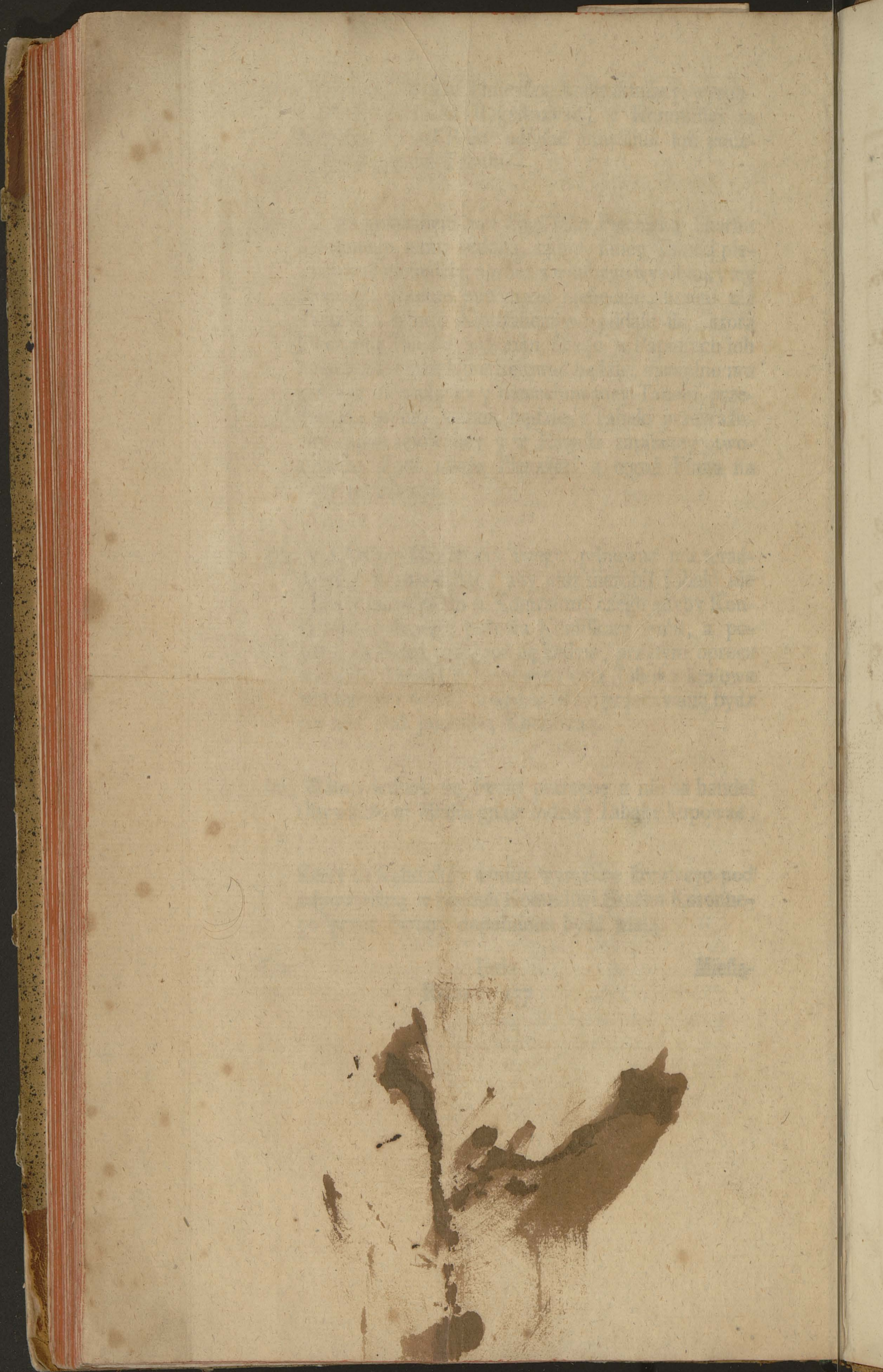
Wszakże iak Prowincyie kray składają, tak składem Prowincyi są Woiewodztwa, Ziemie, y Powiaty, tyliące pozostałych w domu Braci reprezentujące; Myć od nich mamy zlecenia, od nas Jm, a w nich całemu Kraiowi odpowiedź należy, y nastąpi; nasze więc, czyli w naszym oświadczeniu całego Obywatelstwa zawarte żądze, złane w ten Proiekt na powłzeczny załugią szacunek.

Twoim to jest KROLU NAYIASNIEYSZY PANIE Moy Miłościwy Interessem, y Waszym Prześwietne Stany pokazać różnicę, co się na przeszłym, a co na teraznieyszym stało Seymie, y zrażony Narod przyprowadzać do ufności, a uciśnionym Obywatelom obmyślić sposob sprawiedliwości, ktora jest delikatną istotą, samym tylko powierzoną Juryzdykcyom Sądowym, nie zaś przypadkowym Kommissyji Ewentom. Niech też w słabym stanie Rzplitey zostający Obywatele, y sprawiedliwości na koniec nie mając w rozpaczliwym przeświadczeniu nie mówią. *Terras Astra reliquit.*

Co do Proiektu J. O. Xiążęcia JMci Radziwiłła Woiewody Wileńskiego, ażeby Prowincya Litewka (według słyszanego teraz głosu) drugi raz ieszcze podobną iednomysłnością, iaka była na przeszley Sessyji, determinowała, prozbę swoią do Tronu WASZEY KROLEWSKIEY MOŚCI PANA Naszego Miłościwego, y Skonfederowanych Stanow, za tymże Xięciem Jegomością, zgadzam się; bo pewien jestem, że nie odmienim intencyi naszych na ratunek tego dość iuz niezczęśliwego Obywatela.

REGISTER

Konstytucyi y Mowow w tej
 Książce Inayduigcychse
 Roku 1776.
 WYDANYCH

	Folio
Akt Konfederacyi Generalney oboyyga Narodow	1.
Mowa IW ^o Mokronoskiego S. W. Korony Marszał ka Konfederacyi przy zagaieniu Seymu miana	2.
Mowa IW ^o Oginskiiego S. W. Litt. Marszałka Konfederacyi W. Litt.	3.
Nota od Departamentu Interessow Cudzo- ziemskich, do W. Graffa de Stachelberg Posta Rosyiskiego	4.
Respons na Tei Note	5.
Mowa W. Rzewuskiego Hetmana Pol. kor.	6.
----- W Lipskiego Karstela Secyry	7.
Mowa Krola Imzi	8.

REGISTR.

	Str.
Wiersze na pochwałę W ^o Mohronoskiego	9.
Mowa W ^o Kraszewskiego S. W. Korony	10.
W Ogińskiego Marszałk. K. W. Litt.	11.
Douffala Lowczego N. Litt.	12.
Moc Ratyfikacji z Dworem Rosyjskim	13.
Mowa W ^o Olizara Stolm. Korony	14.
Kosciatkowskiego	15.
Gurowskiego Marszałka N. Litt.	16.
Deputacya do examinowania Rady Nieustającej	17.
Zdanie W. Xęcia Lubomirskiego Marszałka W ^o Korony	18.
Mowa W ^o Rzewuskiego Hetmana P. Kor.	19.
Zdanie W. Branickiego Hetmana W ^o Korony	20.
Głos W ^o Nowowiejskiego Lowczy Wyszocy	21.

ordynacya

REGISTR

	Folio
Ordynacya Sądów Sejmowych	22
Mowa W. Gurouskiego Kawalek Przemyski	23
..... X. Młodziejewskiego Biskupa Poznański	24
Moc Ratyfikacyi z Dworem Wiedenskim	25
Mowa W. Olizara S. N.	26
Moc Ratyfikacyi Konwencyi Granicznej z Dworem Berlinskim	27
Powinności y Władza Departamentów w Radzie Niewstaigcey	28
Zdanie W. A. Lubomirskiego Marszałka Wielki	29
Votum Jegoz	30
Mowa W. Kosciatkowskiego	31
Akt Konwencyi między N. Królem Szwedzkim y Rzplta, a między Królem Szwedzkim Pruskim dla ulozenia granic	32

REGISTR.

	Folio
Objasnienie Ustanowienia Rady Nieustajacey	33
Zdanie W ^o Oginskiiego Hetmana W ^o W ^o	34
. Branickiego Hetmana W ^o Korony	35
Mowa W ^o Markowskiiego Stalnika Mielay	36
. W ^o Arzewickiego Hetmana a D ^o S ^o Kor	37
Zdanie W ^o Chreptowicza D ^o Kam ^o W ^o	38
Mowa Króla Imji	39
Deklaracya o Komisaryach y Remisach z przeszlego Seymu wypadtych	40
Mowa W ^o Wiszowatego	41
. Bouffata	42
Zdanie W ^o Lubomirskiego Marszala W ^o Kor	43
Projekt względem orzeczenia S ^o dyum Obywatelow R ^o dy	44
Zmniejszenie Expensy Cywilney przez Tęczy podane	45
Mowa W ^o Gurovskiego Karzta Przem	46
. Malachowskiiego W ^o Sierag	47

Itos

REGISTR.

	Folio
Głos Jona Sanguszkha Wdy Wolyny	48.
- - - W Markowskiego	49.
- - - Korzeniewskiego	50.
- - - Bukara	51.
- - - Bierzynskiego Kaszt. Zytomir	49.
- - - Zielinskiego	52.
- - - Sierakowskiego	52.
- - - Rzewuskiego H. B. K. 10 Olni	53.
- - - Jęgorz 12 Olni	54.
- - - Bierzynskiego	57.
Dochody Skarbu Koronnego	58.
Wydatki Koronne	59.
Mowa W Markowskiego	60.
Uwspieczenie Summ Ziemskich y Pożezwickich.	61. 59.
Obiasnienie Legis sumptuarie	62.
Universel der Kron-Schatz-Commission in Auschung des Schnupf und Rauch Taback Kommissio R-ptej Skarbu Koronnego - Wlaka	63. 64.

1650

1650

1650

1650

1650

1650

1650

1650

1650

1650

1650

1650

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

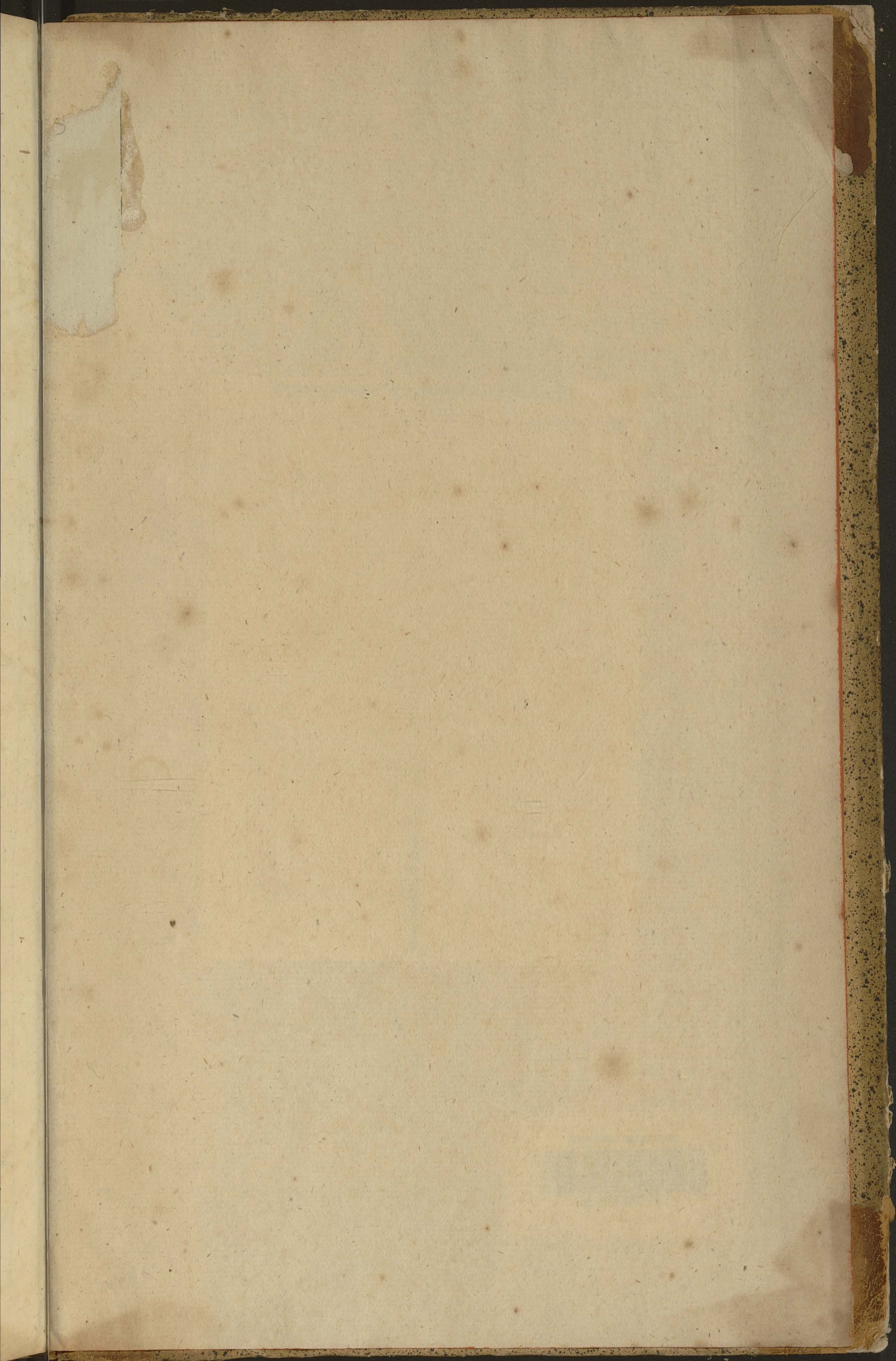
Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

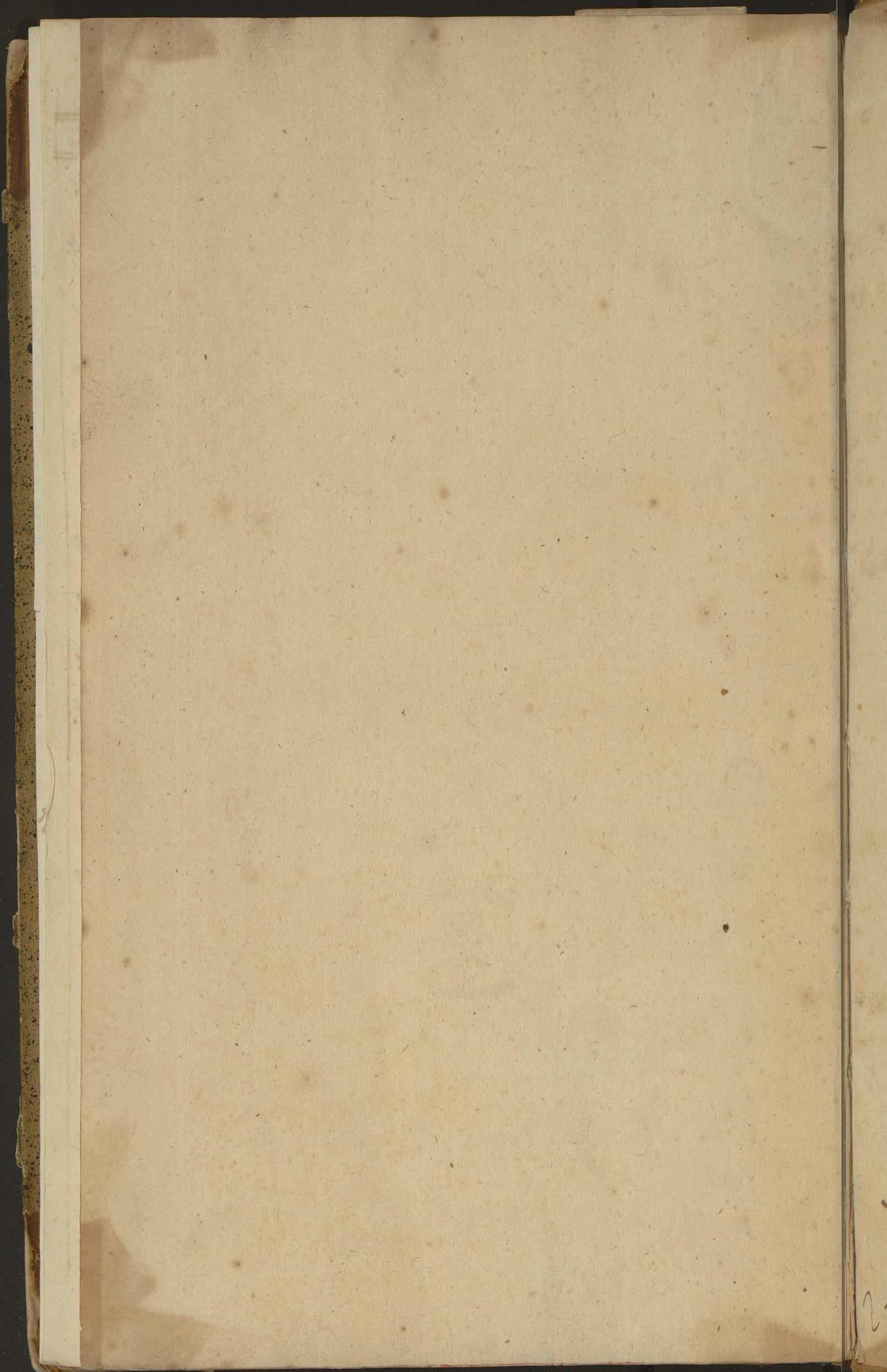
Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.

Termin zwrotu lub zgłoszenie prolongaty.

--	--

Biblioteka Jagiellońska

stdr0022117

2-166.

